

GEOGRAFICZNO-POLITYCZNY ATLAS POLSKI

POLSKA W ŚWIECIE WSPÓŁCZESNYM: PERSPEKTYWA 2022

TEMAT:
Polska i Polacy w świecie

Czas realizacji:
90 minut

Scenariusz lekcji w liceum ogólnokształcącym i technikum
przeznaczony dla nauczycieli geografii, historii i wiedzy o społeczeństwie

Zakres rozszerzony (III i IV etap edukacyjny)

Opracowanie: dr Krzysztof Górny
Projekt graficzny: mgr Anna Andruszkiewicz

Opublikowano na podstawie pozytywnej opinii rzeczoznawcy prof. dr. hab. Jerzego Makowskiego

Kierownik projektu: prof. dr hab. Marcin Wojciech Solarz

1918 • 2018

Patronat Narodowy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy
w Stulecie Odzyskania Niepodległości

Sfinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017–2022

Warszawa 2020

niepodległa

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

WYDZIAŁ GEOGRAFII
I STUDIÓW REGIONALNYCH
UNIWERSYTET WARSZAWSKI

ZAKŁAD GEOGRAFII
POLITYCZNEJ I HISTORYCZNEJ
WYDZIAŁ GEOGRAFII I STUDIÓW REGIONALNYCH
UNIWERSYTET WARSZAWSKI

SCENARIUSZ LEKCJI

Czas realizacji:
90 minut

Cele lekcji

Uczeń:

- ✔ wskazuje na mapie politycznej świata najważniejsze ośrodki (państwa i miasta) koncentracji Polaków poza granicami państwa polskiego,
- ✔ rozumie społeczne i polityczne znaczenie wspierania polskich wspólnot poza granicami państwa,
- ✔ wyjaśnia wpływ powojennych zmian granic Polski na współczesne rozmieszczenie ludności polskiej w Europie Środkowo-Wschodniej,
- ✔ wyjaśnia wpływ wejścia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. na kierunki migracji Polaków,
- ✔ omawia proces emigracji Polaków w XIX i XX w.,
- ✔ właściwie posługuje się terminami: Polonia, polska mniejszość narodowa, emigranci ekonomiczni, emigranci polityczni, uchodźcy,
- ✔ rozróżnia polską emigrację polityczną od ekonomicznej, wskazując okresy i kierunki odnoszące się do migracji obu typów,
- ✔ wymienia organizacje państwowe i zagraniczne wspierające i zrzeszające Polaków poza granicami Polski,
- ✔ rozróżnia teminy *hard power* (twarda siła) i *soft power* (mięka siła), wyjaśniając ich znaczenie w kształtowaniu międzynarodowego wizerunku Polski.

Metody pracy

- ✔ praca z atlasem i mapami,
- ✔ praca z kartą zadań,
- ✔ pogadanka z nauczycielem, dialog,
- ✔ tworzenie tabel.

Forma pracy

- ✔ w parach, podsumowanie zbiorowe.

Pomoce dydaktyczne

- ✔ M. W. Solarz (red.), 2018, „Geograficzno-polityczny atlas Polski. Polska w świecie współczesnym”, Warszawa;

- ✔ karta pracy „Polska i Polacy w świecie”;
- ✔ ścienna mapa fizycznogeograficzna świata;
- ✔ strona FB atlasu:
<https://www.facebook.com/ATLAS2022UW>;
- ✔ strona WWW atlasu:
www.atlas2022.uw.edu.pl.

Przygotowanie do lekcji

- ✔ Na lekcji poprzedzającej zaplanowaną lekcję nauczyciel zadaje uczniom pracę domową. Polega ona na wynotowaniu głównych ośrodków koncentracji Polaków poza granicami RP. Informacje te uczeń powinien zapisać w zeszyte przedmiotowym, gdyż zostaną one odczytane na lekcji w klasie przez wskazaną przez nauczyciela osobę.

Przebieg lekcji

- ✔ Etap I: Wprowadzenie
 1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie listy obecności oraz podanie tematu lekcji. Rozdanie pomocy dydaktycznych: kart pracy oraz „Geograficzno-politycznych atlasów Polski”.
 2. Sprawdzenie pracy domowej. Wyznaczeni przez nauczyciela uczniowie odczytują swoje notatki z zadanej na poprzedniej lekcji pracy domowej. Uczniowie wskazują na mapie fizycznogeograficznej świata główne ośrodki koncentracji Polaków poza granicami RP.
 3. Nauczyciel dokonuje krótkiego wprowadzenia do omawianego tematu. Uzupełnia informacje przedstawione przez uczniów podczas odczytywania pracy domowej.
- ✔ Etap II: Realizacja tematu
 4. Nauczyciel przedstawia szczegółowe informacje na temat rozmieszczenia Polaków w świecie. Pokazuje różnice pomiędzy mniejszościami polskimi w takich krajach jak Litwa, Łotwa, Białoruś i Ukraina, gdzie ich obecność wynika z rewizji granic politycznych, a Poloniami np. w Stanach Zjednoczonych i

Kanadzie, związanymi *stricte* z migracjami zagranicznymi Polaków. Następnie nauczyciel przedstawia chronologię polskich migracji zewnętrznych, poczynając od okresu zaborów i zrywów narodowych, uwzględniając migracje przymusowe (przesiedlenia) na Syberię i w głąb carskiej Rosji/ZSRR, uchodźstwo wywołane I i II wojną światową, migracje polityczne w okresie Polski Ludowej, aż po swobodne migracje ekonomiczne po 1989 r., a szczególnie po wstąpieniu Polski do UE w 2004 r. i otworzeniu się dla Polaków europejskich rynków pracy.

5. Uczniowie zapoznają się z mapami w „Geograficzno-politycznym atlasie Polski. Polska w świecie współczesnym”. Czytają mapy na stronach 52–53, 69, 74, 80–82, 112–125, 202–222.

6. Następnie uczniowie w parach realizują dwa zadania. Pierwsze polega na wskazaniu skutków emigracji ekonomicznej Polaków do krajów UE po 2004 r. Skutki te uczniowie przedstawiają w postaci tabelarycznej, gdzie dzielą je na pozytywne i negatywne dla Polski (kraju emigracyjnego) i analogicznie dla państw starej UE (krajów imigracyjnych), które przyjęły rzesze polskich pracowników i ich rodzin.

7. Zadanie drugie polega na wypisaniu w zeszycie przedmiotowym możliwie największej liczby przykładów polskiej *soft power* w stosunkach międzynarodowych w ograniczonym czasie 10 minut. Uczniowie w parach dyskutują na temat tego, które aspekty polskiej kultury pozytywnie wpływają na wizerunek Polski za granicą. Nauczyciel na wstępie powinien zdefiniować pojęcie twardej siły (ang. *hard power*) i miękkiej siły tak, by uczniowie w praktyce rozróżniali oba pojęcia, wymieniając przykłady obu sposobów oddziaływania w stosunkach międzynarodowych na inne państwa i społeczeństwa. Uczniowie mogą posilkować się „Geograficzno-politycznym atlasem Polski”, w którym na stronach 112–125 przedstawiono wybrane zagadnienia z zakresu polskiej *soft power*.

8. Po wykonaniu zadania wyznaczone przez nauczyciela dwuosobowe zespoły lub zgłaszający się chętni przedstawiają swoje prace przed klasą. Następnie pozostali uczniowie uzupełniają wypowiedzi o swoje pomysły. Na końcu nauczyciel ocenia wypowiedzi uczniów.

9. Następnie nauczyciel otwiera dyskusję. Pyta uczniów, czy wśród ich rodzin i znajomych pojawiły się osoby, które wyemigrowały za granicę. Jeśli tak, to jakie dostrzegają tego skutki.

☑ Etap III: Podsumowanie

10. Nauczyciel krótko podsumowuje omawiane na lekcji zagadnienia oraz odnosi je do zagadnień, które mogą pojawić się podczas egzaminu maturalnego. Dokonuje oceny zaangażowania klasy i poszczególnych uczniów w lekcję.

☑ Praca domowa: wykonanie karty pracy załączonej do scenariusza lekcji.

☑ Praca domowa dla chętnych: szczegółowa analiza map zawartych w „Geograficzno-politycznym atlasie Polski. Polska w świecie współczesnym”.

Materiał dla nauczyciela

Literatura uzupełniająca (dla nauczyciela i uczniów) dotycząca poruszanego na lekcji zagadnienia:

- ☑ Rządowy Program Współpracy z Polonią i Polakami za granicą w latach 2015–2020:
<https://www.gov.pl/web/dyplomacja/rzadowy-program-wspolprac-z-polonia-i-polakami-za-granica-w-latach-2015-2020>;
- ☑ Rada do Spraw Polaków poza Granicami Kraju:
<https://www.gov.pl/web/dyplomacja/rada-do-spraw-polakow-poz-granicami-kraju>;
- ☑ Solarz, M. W. (red.), 2016, *Polacy na Litwie. Cztery szkice do obrazu polskiego mikrokosmosu*, Warszawa, Trzecia Strona.
- ☑ Solarz, M. W., Wojtaszczyk, M., Skorupska, M., Górna, A., Górny, K., Hofman, A., Tryfon, M., 2020, *Polish young people in Latvia: between Polish and Russian identity, a dilemma of the identity of students in Polish schools in Daugavpils and Rēzekne*. Journal of Baltic Studies, 51(1), 69–85.
- ☑ Nye, J. S., 2007, *Soft power: Jak osiągnąć sukces w polityce światowej*, przekł. J. Zaborowski, wprowadzenie R. Kuźniar, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.
- ☑ Matkowska, M., 2011, *Współczesne problemy migracji w Polsce*, WNEIZ, 24, 89–102.
- ☑ Główny Urząd Statystyczny, 2011, *Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004–2010*. Warszawa: GUS.

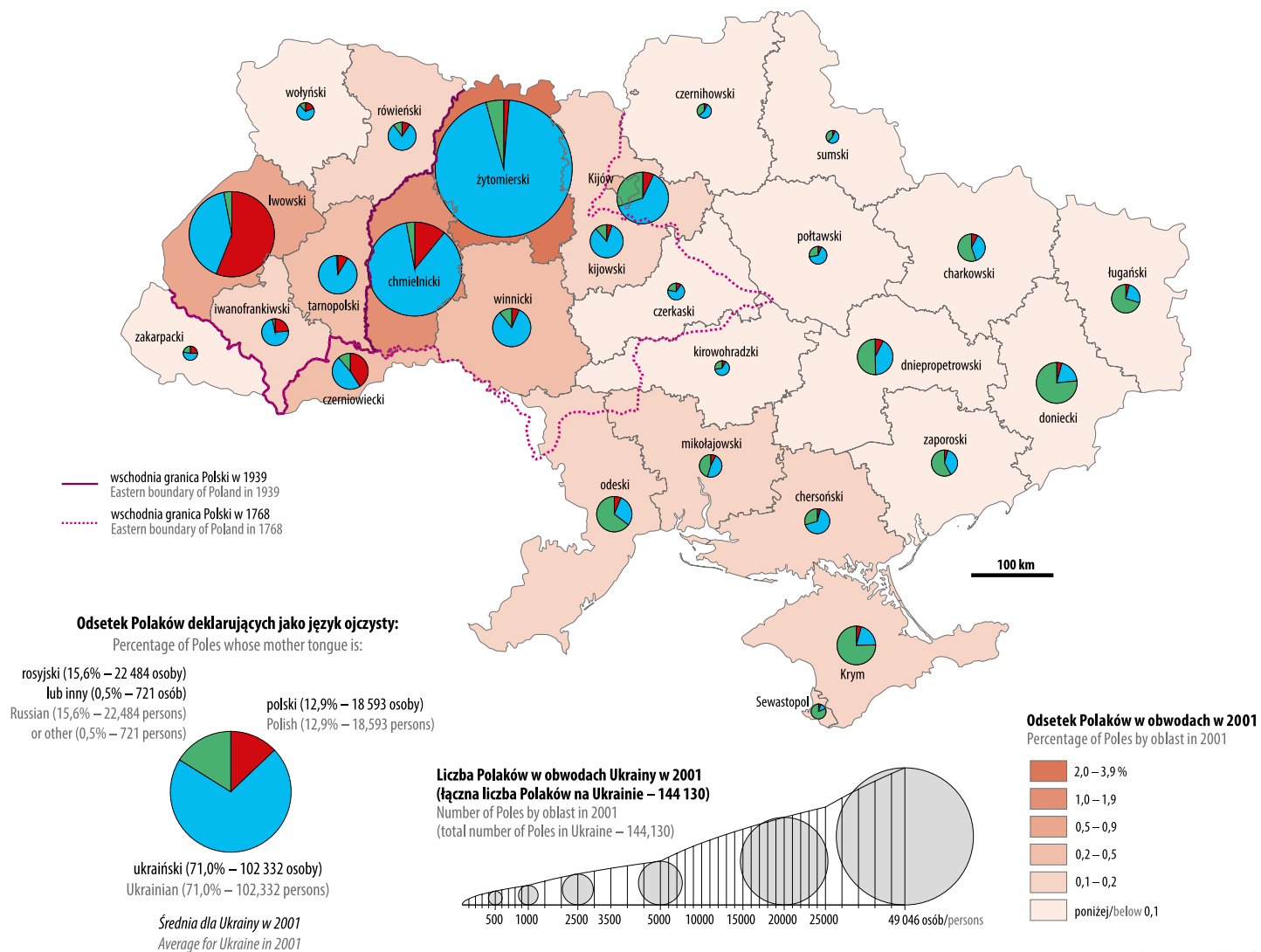
KARTA PRACY

Imię i nazwisko

Klasa

Data

- M** 1. Rozwiąż zadanie na podstawie poniższej mapy przedstawiającej rozmieszczenie Polaków na Ukrainie oraz ich stosunek do języka polskiego jako języka ojczystego (dane pochodzą z ostatniego spisu powszechnego w tym państwie).

Oprac. na podstawie/Compiled on the basis of:
All-Ukrainian Population Census 2001: National composition of population, Linguistic composition of the population, State Statistics Service of Ukraine

- a) Wskaż 3 prawidłowości dotyczące rozmieszczenia i cech mniejszości polskiej na Ukrainie. W swojej wypowiedzi odnieś się do odsetka Polaków w poszczególnych obwodach, deklaracji wyboru języka ojczystego oraz przebiegu dawnych granic I i II Rzeczypospolitej.

- 1).....
- 2).....
- 3).....

- b) Wymień 2 metody kartograficznej prezentacji danych, jakie zastosowano na powyższej mapie.

..... i

- M** 2. Oceń, czy poniższe informacje dotyczące Polaków mieszkających poza granicami Polski są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, albo F – jeśli jest fałszywa.

Miastem poza granicami Polski, w którym mieszka najwięcej Polaków jest Nowy Jork.	P	F
Partią polityczną reprezentującą interesy polskiej mniejszości narodowej na Litwie jest AWPL-ZCh.	P	F
Większość Polaków w Stanach Zjednoczonych zamieszkuje stany środkowe i zachodnie.	P	F

- M** 3. Wymień 2 formy wsparcia, jakie zaoferować może Polakom mieszkającym poza granicami państwa rząd Polski w celu utrwalenia/wzmocnienia ich polskiej tożsamości.

- 1).....

 2).....

- M** 4. Dokończ zdania – wybierz i zaznacz odpowiedź A, B lub C oraz 1, 2, 3 lub 4.

Wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej w:

A.	1945 roku,	największa grupa Polaków wyemigrowała za pracą do	1.	Włoch i Grecji.
B.	1999 roku,		2.	Hiszpanii i Estonii.
C.	2004 roku,		3.	Finlandii i Portugalii.
			4.	Wielkiej Brytanii i Niemiec.

Największe skupisko Polonii w Ameryce Łacińskiej znajduje się w:

A.	Argentynie i Brazylii	i jest związane głównie z emigracją	1.	Polaków wymuszoną działaniami zbrojnymi w trakcie II wojny światowej.
B.	Meksyku i Brazylii		2.	polityczną po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce w 1981 r.
C.	Argentynie i Meksyku		3.	chłopów w końcu XIX w. związaną z „głodem ziemi”.
			4.	powstańców po upadku powstania styczniowego.

- M** 5. Uzupełnij poniższe zdania tak, aby stanowiły logiczną całość. Brakujące słowa wybierz z podanych w nawiasach.

- 1) Większość Polaków mieszkających na Litwie zamieszkuje (wchodnią/zachodnią) część państwa.
 2) Przed II wojną światową jednym z największych polskich miast, które obecnie znajduje się poza granicami III RP, był (Lwów/Kijów) , położony obecnie na Ukrainie.
 3) Papież Jan Paweł II w swych podróżach apostolskich po całym świecie z przyczyn politycznych nie odwiedził nigdy (Rosji i Chin/Sudanu i Izraela)
 4) Najwyższy szczyt Australii to Góra (Kościuszki/Piłsudskiego) licząca (ponad/poniżej) 3 tys. m n.p.m.